

meer, omdat we allen wel overtuigd zijn, dat het thans onmogelijk was nog iets verder te gaan. Maar ik heb dit punt hier toch even willen aanstippen, om te waarschuwen tegen elken waan, alsof met betrekking tot het onderwijs de strijd voor de vrijheid reeds geheel zou volstreden zijn.

Voorts, een boom heeft, om goed te groeien, nog wat meer noodig dan vrije ruimte. En zoo is het op ieder gebied, met betrekking tot vrijheid. Zij beteekent nog alleen maar een toestand, waarin het subject, waarvan sprake is, de gelegenheid heeft aan zijn aanleg en bestemming te beantwoorden; en zij is dus op zich zelf nog niet meer dan een negatief begrip. Om iets positiefs te verkrijgen, om vruchten te zien, is zeer zeker, ook op het gebied van onderwijs, volle vrijheid uitermate wenschelijk. Maar dat is toch niet het eenige, en het is zelfs niet de hoofdzak. Aan de qualiteit van den boom en aan goede verzorging is nog heel wat meer gelegen. En wat juist de vrienden onzer stichting dan te dezen aanzien doen moeten, dat is niet, hunne hoogste kracht te zetten op het streven naar vrijheid, maar veel meer om elkander (en ten deele ook zich zelven) toe te roepen, met betrekking tot hun eigen arbeid voor het Hooger Onderwijs: dankbaar, maar onvoldaan.

Wat met name voor een vruchtboom onmisbaar mag heeten, dat is, dat de grond, waaruit hij zijn voeding moet trekken, goed is en tot goede voeding ook bij voortduring wordt in staat gesteld. Wat voor onze planting wil zeggen, vooreerst, dat bij uitbreiding van de Universiteit ook de middelen moeten toevloeien, niet alleen bij voortduring, maar ook bij toeneming; en vervolgens, dat zij ook die voeding moet hebben, die in vrucht kan worden omgezet, d. w. z. studenten, wier aanleg, als het zijn kan, boven de middelmaat uitgaat. Dat kan niet van ieder, zelfs niet van de meerderheid, verwacht worden; want het is wel nooit en nergens zoo geweest. Maar het ideaal moet toch zijn, dat de Universiteit niet slechts bruikbaar maakt voor allerlei werkzaamheid, maar ook kracht kan doen uitgaan en leiding kan geven, door een aantal kweekelingen, die vatbaar waren voor eene waarlijk wetenschappelijke vorming. Een wijs man is sterk, en een man van wetenschap maakt de kracht vast.

In verband met die opmerking staat een vierde punt, waartoe de gemaakte vergelijking aanleiding geeft. Bij een boom, die in goeden grond staat, kan diezelfde grond dan nog wel voldoende zijn, ook voor andere plantingen; maar toch niet te veel, of de grond wordt uitgeput, en al wat er op staat gaat kwijnen. Zou het overbodig zijn, ook nog daarop te wijzen? Eerder zou ik vreezen, dat in onzen kring thans wel eens een streven is, om wat al te veel nieuws te gaan ondernemen; zonder twijfel altemaal dingen, die zeer goed en zeer nuttig zijn, maar die wel eens konden blijken, alle te zamen de beschikbare krachten en middelen te boven te gaan. Groote vrijheidszin heeft nu eenmaal tot schaduwzijde, dat hij lichtelijk leidt tot individualisme; waarbij dan de blik op het geheel wel eens verloren gaat, en waarbij versnippering van krachten en van middelen het onvermijdelijk gevolg is. De voorzichtigheid kan zeer zeker overdreven worden, maar zij